

MORGENAVISEN

"Gode gamle Danmark har også noget at byde på" Læs, hvad dét er, på side 3.

Waldorf-Posten

Portræt: "Jeg er nok lidt af en nørd"

Klimaet er i højsædet, men hvem er manden, der skal stå i spidsen for Danmarks klimapolitik, og hvordan forholder han sig selv til klima og natur?

Klimaminister Lars Aagaard (M) Foto: Hannah Aurora Almstrup

Portræt: "Jeg er nok lidt af en nørd"

■ I december 2022 fik Danmark en ny klimaminister. Men hvem er Lars Aagaard egentlig, og har han altid haft en interesse for klima og miljø?

FREDERIK HULEGAARD KJÆR SØRENSEN, AGNES ØRSKOV BENTSSON, BERNHARD LOUIS KEMP BRAKCHI, ANNA VEGA DIRKS AMBUS, KATINA SAU

Lars Aagaard fortæller, at han nok er lidt af en nørd indenfor klima: "jeg er nok lidt af en nørd, når det kommer til energi og klima. Energi er jo helt afgørende for, at vores samfund fungerer. Det kræver energi at tænde lys i mørket, at holde sit hus varmt, at lave mad og alle de andre hverdagsting, som gør, at vores liv fungerer".

Lars har arbejdet i energibranchen i mange år, han fortæller, at han har følt et ansvar også over for klimaet.

Jeg har arbejdet i energibranchen i mange år efterhånden, og jeg har altid følt, det var min pligt at tage ansvar – også for klima- og energipolitikken på et lidt større plan. Arbejdet har givet mig en erkendelse af, at der skal findes politiske svar på spørgsmålet

om, hvordan vi løser klimaudfordringerne.

”

Det er troen på, at vi sammen – trods en verden, der ikke altid er som den burde være – kan skabe en bedre og mere bæredygtig fremtid.

Lars mener, at det er politisk, der skal findes løsninger på de klima- og energimæssige problematikker, som vi står overfor: "Den erkendelse fik mig til at sige ja til jobbet som klima-, energi- og forsyningsminister. Det er troen på, at vi sammen – trods en verden, der ikke altid er som den burde være – kan skabe en bedre og mere bæredygtig fremtid".

Vi har bedt Lars Aagaard om at uddybe, hvad det værste og bedste ved at være klima minister er. Han fortæller, at det værste ved at være klimaminister er, at han ved hvor alvorlige konsekvenser

klimaforandringerne kan have for vores fremtid – og følelsen af, at uanset hvad vi gør, så er vi langt fra i mål i Danmark og i resten af verden. Trods det negative og bekymrende er der stadig håb, og i håbet finder Lars sin glæde ved arbejdet som klimaminister "jeg ved, at vi stadig har muligheden for at løse denne udfordring og skabe en grøn og bæredygtig klode, hvor vi kan leve gode liv. Det er ikke for sent, men det kræver, at vi handler nu, og det er jeg klar til".

Vi har spurgt Lars Aagaard hvad han aktivt gør i sin hverdag for at hjælpe klimaet:

Lars Aagaard forklarer, at som minister gør han alt hvad han kan politisk for at finde løsninger, der kan standse klimaforandringerne og give danskerne en bedre fremtid. Men personligt arbejder han også på at hjælpe klimaet. "Jeg er begyndt at spare på strømmen, jeg spiser mindre kød og arbejder på at blive bedre til at lave vegetarisk mad, jeg hopper oftere på racercyklen og kører sjældnere i min autocamper. Lars Aagaard mener ikke at det er den enkelte danskers

opgave at løse klimakrisen.

Unik natur betyder meget

Da vi spørger Lars til hans største naturoplevelse, nævner han Italien.

Han fortæller, at han har en stor forkærlighed for Italien, hvor han har været utallige gange, og hvor han elsker at holde ferie. Han siger også, at årsagen til dette er, ud over maden, at Italien har en unik natur, hvor han har haft mange store oplevelser. Selvom Lars Aagaard har en stor kærlighed til Italien,, så glemmer han ikke klimaudfordringerne, når han er på ferie: "Sidste års tørke i Italien, der resulterede i undtagelsestilstand flere steder, er et godt eksempel på, hvordan klimaforandringerne kan komme tæt på – også når man holder ferie fra arbejdet for at løse klimaudfordringerne".

Udover Italien har Lars for nylig været på besøg i Grønland, hvor han også har boet som barn. Naturen på Grønland betager Lars "Naturen er helt utrolig smuk – og kan være rigtig barsk. Man føler sig meget lille, når man står og kigger ud over de landskaber." Selvom naturen på

Grønland er smuk, er den også udfordret. På Grønland kommer Lars helt tæt på klimaet og dets udfordring "... når man kan se smeltevand og gå på indlandsisen, der bliver mindre år for år. På en måde kan man sige, at grønlænderne lever midt i klimaforandringerne".

På en øde ø?

Afslutningsvis har vi spurgt Lars Aagaard om, hvilke tre ting han ville medbringe på en øde ø.

Lars Aagaard svarer "Mine to børn, Neel og Thora, og min kæreste Charlotte – de er nu en gang det vigtigste for mig – og så håber jeg også, at der lige kan blive plads til min hund, som også er en vigtig del af familien".

Så selvom han er klimaminister, så er det familien der betyder mest.

FAKTA OM MINISTEREN

Lars Aagaard er Danmarks klima-, energi- og forsyningsminister. Han blev valgt ind i Folketinget den 15. december 2022, og han er valgt ind for partiet Moderaterne. Før han blev valgt ind i Folketinget, var han administrerende direktør for firmaet 'Dansk energi'. Han er født den 13. august 1967, hvilket gør ham 56 år i dag.

Råbjerg Mile en ørken i Danmark Foto: Mik Eskestad

Natur: Gode gamle Danmark har også noget at byde på

■ Hvorfor tage til Sydeuropa, når Danmark har så meget at byde på?

IBEN HULD JAKOBSEN OG FIONA BARRIE NIELSEN

VADEHAVET:

Vadehavet er en populær turistattraktion, der ligger ved øerne Fanø, Rømø samt halvøen Skallingen. Vandet er højvande til efter 6 timer og 12 minutter, hvor vandet trækker sig tilbage og der bliver lavvande.

Selve Nationalparken Vadehavet blev udpeget i 2008. Hans kongelige højhed Prins Joachim og miljøminister Karen Ellemann indviede parken i 2010, hvor den siden har været åben for offentligheden.

GRELEN, SKAGEN:

Grenen er et unikt naturfænomen, hvor de to have Kattegat og Skagerak mødes. Her kan du opleve at stå med to ben i hver sit hav på Jyllands spids.

Man kan tage en bus ved navn Sandormen og komme derud på få minutter, eller man kan gå en lang smuk tur langs stranden på cirka 30 minutter.

MØNS KLINT:

Møns Klint er Danmarks højeste klint med en højde på 128 meter og en kyst længde på 7 km. Et imponerende eksempel på, at Danmark nu en gang har talent for natur.

Møns Klint blev dannet for over 70 millioner år siden under istiden. Hvert år forsvinder der 2-4 cm af klinten, foskerer beregner at om 50.000 år er den væk, du må hellere skynde dig at opleve det skønne naturfænomenet, der kun er et stenkast væk.

RÅBJERG MILE:

Hvorfor tage til Egypten, når Danmark har sin helt egen ørken. Råbjerg Mile ligger Sydvest for Skagen og indeholder 4 millioner kubikmeter sand, hvilket gør, at den rykker sig 15 meter om året mod nordøst. Mange har besøgt Råbjerg Mile og efterfølgende været positivt overrasket over den lille ørken Danmark har.

” Ser ikke ud af meget på vejen til. Men oplevelsen når du står der er overvældende. - Turist Signe Florin

DYREHAVEN:

Savner du at gå lange ture midt i smukke omgivelser, så er dyrehaven noget for dig. Dyrehaven ligger nord for København og består af en flot skov med små stier, der snor sig rundt omkring i hele parken. Der er også meget dyreliv, så som hjorte, egern og fugle, der lever i træer og gemmer sig i græsset.

I midten af haven er der et slot ved navn Eremitage-slottet, det blev bygget af Frederik II. Det var meningen at haven var et jægerreservat til ham.

Til efteråret afholdes der Hubertusjagt, som er ryttere der ridder rundt, men de skyder ikke længere dyrene, men nu gælder det om at komme først.

BOTANISK HAVE:

Botanisk have er den lille grønne plet midt i alt

storbylarmen ved Nørreport. Haven er fyldt med 23.000 forskellige plantearter blandt andet den specielle Amorphophallus Titanium, som blev givet af Bonns botaniske have i 2003. Den er blevet lidt af en sensation, og ligger i midten af palmehuset.

FAKTA

61 procent af danskerne forventer en ferie i udlandet, mens de 39 procent forventer at blive i Danmark. "Rejser er noget, vi danskere prioriterer rigtig højt. Mange er villige til at tage nogle billigere varer ned fra hylderne i supermarkederne for at få råd til at tage ud og rejse," siger chefanalytiker og privatøkonom i Danske Bank, Louise Aggerstrøm.

Hvad laver du i din ferie?

LASSE, 43 år

Hvor tager du hen på ferie?

- I sommerferien, der tager jeg til Sverige. Hvorfor bliver du ikke i Danmark?

- Det ville jeg også gøre, hvis ikke jeg tog til Sverige, så ville jeg blive i Danmark, men der er noget andet natur i Sverige end der er i Danmark.

Lasse foran Føtex på Amager FOTO: FIONA BARRIE NIELSEN

Hvad laver du i din ferie?

STINE, 37 år

Hvor tager du hen på ferie?

- Hvis jeg ikke har nogle planer, tager jeg i sommerhus. Hvor ligger det henne?

- Oppe ved Lammefjorden.

Hvorfor bliver du i Danmark?

- Fordi nu har jeg købt et sommerhus i Danmark, så vil jeg gerne bruge det.

Stine ved legeplads på Amager FOTO: FIONA BARRIE NIELSEN

Hvad laver du i din ferie?

KAREN, 76 år

Hvor tager du hen på ferie?

- Vi har et sommerhus oppe ved det der hedder nordkysten i Asserbo. Så der holder vi ferie.

Hvorfor kan du godt lide at blive i Danmark?

- I Danmark! Jeg holder meget af Danmark, jeg kan godt lide naturen, men jeg kommer også ud at rejse.

Karen ved sit barnebarns hoveddør FOTO: FIONA BARRIE NIELSEN

Linsesuppe med melorme og brød FOTO: VAGN SCHOU DE PLACE BJØRN

Linsesuppe med stegte melorme

■ Mad fylder en stor del i CO₂-regnskabet, men hvad kan vi så spise?

ANMELDELSE

Linsesuppen med stegte melorme
Klimamad

EMIL HULD JAKOBSEN, VAGN SCHOU DE PLACE BJØRN, NICKLAS PHOKHAIJAROEN KRATZ OG STORM VEJE

Hvad kan jeg spise?

Mad har en stor indvirkning på klimaet, da det udleder store mængder CO₂. Ved at ændre på råvarerforbruget kan man således nedbringe CO₂ udledningen. Men smager det overhovedet godt og kan man leve af det? Det har vi (fire elever i 7.klasse) sat os for at undersøge ved at lave en linsesuppe med stegte melorme.

Processen

Vi har lavet en linsesuppe bestående af gulerødder, løg, og røde linser. Den var ikke særlig svær at lave og tog cirka 25 minutter at lave, mens naanbrødet vi også lavede tog hele 45 minutter. Suppen havde måske fået en my for meget, men var stadig velsmagende. Naanbrødene var også godt afbagt udover et af dem, der var lidt brændte. Suppen var krydret godt med salt, peber, gurkemeje og spidskommen. Da suppen var færdig kom en livlig duft af løg og hvidløg op af gryden, men den lignede ikke helt en suppe mere en slags linsemos. Naanbrødet duftede brændt, da det kom ud af ovnen og det skar nærmest i næsen, men da man smagte på det, var det en fortrinlig smag.

Kan melorme noget?

Melormene lugtede af dyrehandel, da vi åbnede

æskan, hvilket ikke var så appetitligt og ikke gav os lyst til at smage. Vi tog mod til os og smagte i fællesskab én melorm. Oplevelsen var lidt skuffende og det smagte ikke rigtig af noget. Vi måtte altså gøre noget ved dem, hvis vi skulle spise dem til suppen. Derfor stegte vi dem sammen med krydderier på panden med olivenolie. Det gav en bedre smag, de blev sprøde, og de fungerede godt som topping på suppen, og gav en lille smag af bacon.

Grunden til, at vi har taget melorme i suppen er, at de er klimavenlige og udleder mindre CO₂ end bacon, og så indeholder melormene masser af protein og mineraler, på den måde kan man udskifte kød med insekter.

Vurdering

Vores endelige mening om retten er, at vi giver den fem ud af seks stjerner i forhold til de andre linsesupper vi har smagt. Retten kunne være blevet bedre, hvis brødet ikke havde været brændt, så havde vi vurderet den højere, så havde den nemlig nok fået seks stjerner.

FAKTA OM MELORME

Et kilo melorme koster 750 kr.
Energi pr. 100 g. Protein: 45,1 g.
Kostfibre. 6,5 g

Boller lavet af maskmel Foto: Maj Schjøth

Klima: Maskmel er det nye

■ Maskmel er lavet på et restprodukt fra øl, der blandes med korn og vand.

EMIL HULD JAKOBSEN, NICKLAS PHOKHAIJAROEN KRATZ, STORM VEJE OG VAGN SCHOU DE PLACE BJØRN

Maskmel

De fleste mennesker i vores del af verden, ved godt, at mad udvinder meget CO₂. Mange forsøger at finde alternativer til produkter, som således ikke forurener på samme måde eller i mindre grad. Her er maskmel et interessant produkt. Men hvad er det?

Hvad er maskmel?

Maskmel er en ny blanding, der er lavet af et restprodukt fra øl. Det bliver lavet af vand og korn, og kan bruges ligesom almindelig mel. Det bliver lavet af firmaet Agrain, der

opsamler masken fra øllen og laver mel og brød af det. Fordelen ved maskmelet er, at masken rent faktisk lige pludseligt kan bruges og det er godt for klimaet, da det mindsker madspildet, øresterne bruges og går ikke længere til spilde.

Er det sundt?

Maskmel indeholder masser af proteiner og kostfibre. Det indeholder 50g kostfibre og 20g protein pr. 100g maskmel.

I 500g maskmel er der cirka resterne fra 37 øl.

Hvad kan maskmel bruges til?

Maskmel kan bruges i mange forskellige opskrifter. Man kan finde masser af retter der bruger maskmel. Det er for eksempel kager og brød. Grunden til at man ikke skal bruge alt for meget maskmel, er fordi det indeholder masser af

kostfibre og proteiner. I brød kan cirka 15 procent af melen udskiftes med maskmel. Kager og pandekager 30-50 procent maskmel, og kernebrød 10 procent.

Smager det af øl af?

Maskmelen har en let smag af korn og kan bruges i mange forskellige slags bagværk. Når maskmelen tilsættes får den en karakterfuld smag. Mange spørger også om maskmel smager af øl, svaret er nej. Maskmel smager ikke af nogen former for øl.

PRISEN PÅ MASKMEL

Et kilo maskmel koster omtrent 78 kroner, hvor et kilo økologisk hvedemel til sammenligning, vil koste omkring 28 kroner. Til gengæld bruger man ikke 100 procent af maskmelen, men erstatter noget af hvedemelet med maskmel.

Fantastisk nordlys over Danmark

ROSA MAJ LØNSTRUP OG
ALVILDA VEJE

Mange danskere har en drøm om at se de farvede bånd der snor sig på himlen i flere hundrede kilometers højde. Det får mange til at rejse nordpå i håbet om at de er de heldige der ser nordlyset. Men faktisk kan det eksotiske nordlys også ses i Danmark hvilket igennem tiden har fået mange danskere op af sengen og ud i natten for at få en oplevelse for livet.

Hvordan opstår nordlys?

Elektrisk ladede partikler fra solen trækkes ud i rummet af jordens magnetfelt og kolliderer med nitrogen og oxygen-atomer. Denne kollision udløser de farvestrålende lysglimt som vi kender som nordlys.

Nordlysets farver afhænger af hvilken type atomer der er involveret i kollisionen.

Hvorfor ses det i Danmark?

På grund af kraftigere solvind i løbet af året er der større chance for at se nordlys her i Danmark, oplyser DMI. Det har mange danskere set som en fantastisk mulighed og taget ud på natture for at se det uforglemmelige syn.

Nordlysvarsler

Hvis man er interesseret i at se nordlys, findes der mange apps, der kan hjælpe. Apps kan give nordlysvarsler og fortælle, hvor stor chancen er for nordlys på forskellige tidspunkter. Eksempelvis findes der "My Aurora Forecast", "Aurora-Notifier", "Aurora Alerts-Northern Light", "hello aurora : forecast app", "Aurora Forecast 3D".

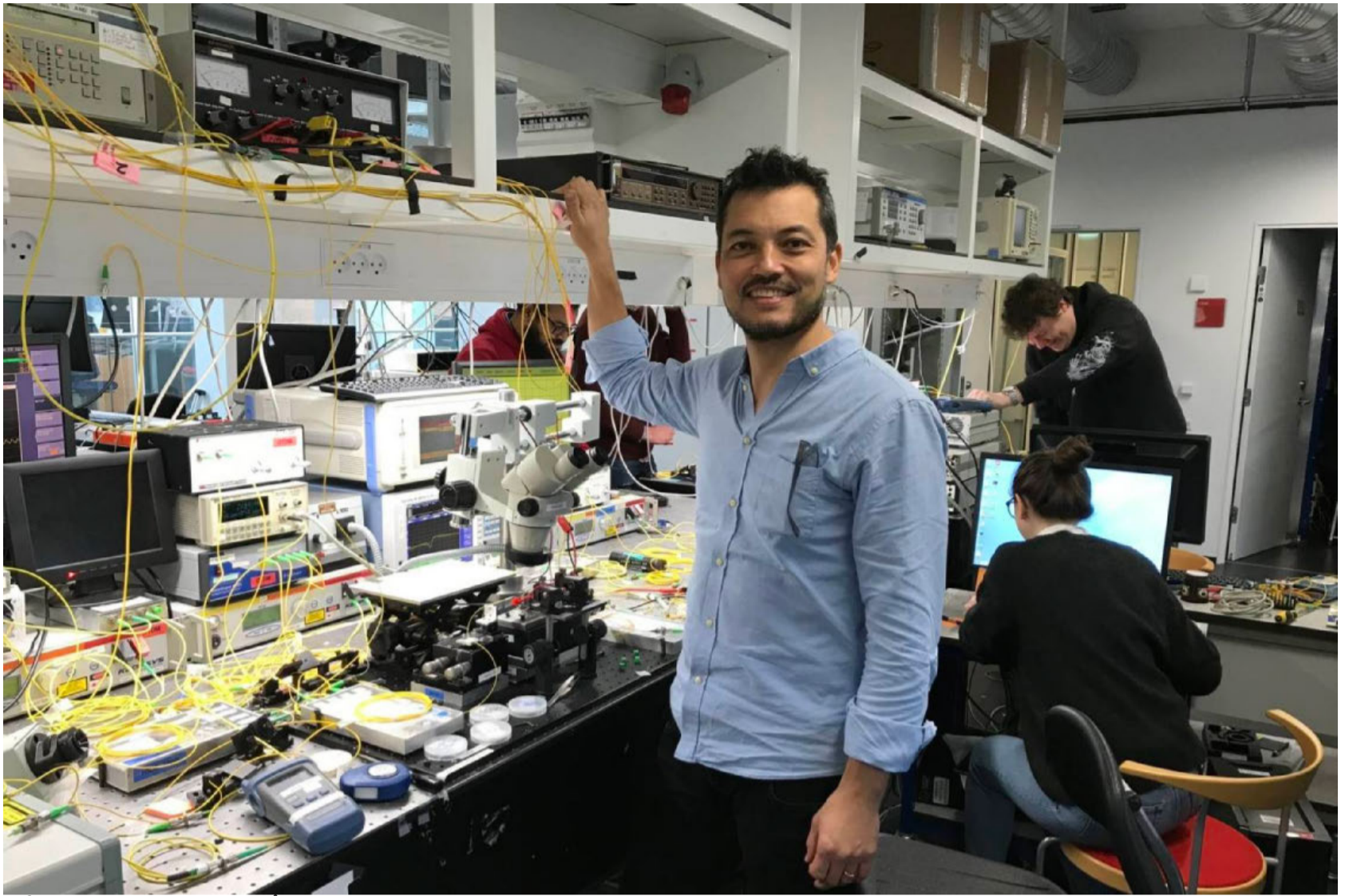
Tips til at se nordlys

Det skal være mørkt og klart, helst ikke under fuldmåne, da fuldmånen kan lyse mere end nordlyset.

Man skal helst ud til kysten, gerne nordvendt, væk fra storbyen og væk fra forstyrrende elementer som røg fra skorstene og partikelforurening.

Nordlys ved Djursland Foto: Valter Jørgensen

Leif Katsuo Oxenløwe i laboratoriet på DTU Foto: Leif Katsuo Oxenløwe

Internettet skader naturen eller gør det virkelig det?

■ Internettet fylder i CO2 regnskabet mere end flytrafikken, men det er faktisk ikke noget, de fleste tænker over. Men hvad betyder Internettet og er det skadeligt for naturen?

ELLIOTT MUSETH ROHDE,
ANTON MIKÉL JENSEN NILSEN,
AGNES MUNCH-BISGAARD, OLGA
ROMME BANKE

Leif Katsuo Oxenløwe arbejder på DTU inden for lys og optiske fibre. Han fortæller, at man kan sende beskeder igennem bitte små lasertråde, som er lige så tynde som edderkoppespind, eksempelvis, når lasertråden er slukket, så kan det svare til et 0, og når den er tændt, så kan det svare til et 1-tal "lasertråden er lavet sådan, at man kan sende laserlys ind i en tråd, og så kan det der laserlys rejse meget langt i en tråd altså mange kilometer. [...] Det er rygraden af internettet, det er der hvor alt internettets information, næsten alt går på et tidspunkt ned i sådan en optisk fibre".

Vi har givet os til at spørge Leif Katsuo Oxenløwe,

hvilken effekt internettet har på klimaet.

Skader internettet naturen?

Leif siger, at det lyder som om, at mobiltelefonen bare går ud og dræber en eller anden ko ude på en mark. Men sådan foregår ikke, fortæller han "Internettet er blevet en stor del af vores samfund over 70% af alle mennesker på hele kloden er online i dag, det er virkelig vildt. så jeg tror ikke selv, at jeg vil sige, at internettet skader naturen, men internettet er blevet så enormt stort, så det er ressourcekrævende."

Selvom internettet er ressourcekrævende, fortæller Leif også, at internettet faktisk sparer på energien i forhold til, hvis man skulle gøre det hele uden internettet "Det kræver meget mere CO2, hvis I skulle f.eks. lave en avis og dele den ud, end at læse den online. Og nu når vi taler sammen online, har vi faktisk sparet halvandet kilo CO2".

”

Internettet er blevet en stor del af vores samfund. Over 70% af alle mennesker er online i dag, det er virkelig vildt.

Hvad kan man gøre hjemme hos sig selv for at gøre internettet mere klimavenligt?

Leif forklarer, at man hjemme kan spare på energien ved moderne teknologi. Mange strømapparater tænder og skruer automatisk ned og op, alt efter hvilket behov, der er fx varmeapparater, som slukker, når der er opnået den ønskede temperatur. Dette styres via internettet, men det sparer jo i sidste ende strøm. "Den [internettet/apps] skal sørge for at lyset er slukket, for så kan man faktisk spare op til 20% af energiforbruget i bygningerne."

Goder ved internettet?

Der er næsten kun gode ting ved internettet,

fortæller Leif. "I forhold til klimaet så spare vi jo i dag på klimaet ved at bruge internettet. Der er mange gode ting ved internettet, og så synes jeg jo også, at man skal huske, at der er mange gode ting man kan bruge det til". Internettet gør mange ting nemmere, men giver også livskvalitet "man kan også se film og høre musik, og man kan jo høre lige dén musik, man vil og lige den sang, man vil høre lige nu, og det giver jo også glæde"

Stigning i internetforbrug

Leif fortæller, at internetforbruget er steget de sidste par år i bits. Forbruget er steget med 20-30% pr. år gennem de sidste 10-15 år. Stigningen sås også tydeligt i forbindelse med Covid 19: "Da Danmark lukkede ned den 14. marts 2020, der kan man godt gå ind og se hvor meget mere bits, der blev sendt rundt i Danmark f.eks. så steg gennemsnittet 20% på en dag".

OPTISKE FIBRE

Internettet virker ved at data sendes via infrarøde lyspulser, der løber gennem optiske fibre. De optiske fibre fungerer som lysledere, der er lagt i kabler og sørger for, at vi kan sende data rundt i hele verden. Og internetforbruget stiger både til underholdning, men også som led i samfundets generelle digitale udvikling. Optiske fibre er vigtige, hvis internettets CO2 udledning skal sænkes.

Elbiler er fremtiden og klimaets hjælp

Ladestander til el-biler på en offentlig parkeringsplads Foto: Martin Lehmann

■ Man begynder at se mange flere elbiler på vejene, det skyldes bl.a. at det er grønnere at køre på el frem for benzin. Mange bilmærker er begyndt at lave elbiler, og nogle har fuldstændig stoppet deres produktion af benzinbiler.

ANNA VEGA DIRCKS AMBUS, FREDERIK HULEGAARD KJÆR SØRENSEN, AGNES ØRSKOV BENGTTSSON, BERNHARD LOUIS KEMP BRACKCHI OG KATINKA SAU

Elbiler kan være mere klimavenlige

Elbilen kører på ren el, hvilket er grønnere. Elbilen afsætter dog et højt CO₂-aftryk ved produktion af batteriet, men efter cirka halvandet års brug er den grønnere. I løbet af elbilens levetid, udleder den faktisk omkring 70% mindre CO₂ end en fossilbil. Der sker også en udvikling inden for genanvendelse af metallerne i elbilens batterier, så de fremover bliver mere bæredygtige.

Opladning

En elbil skal oplades oftere end en benzinbil skal tankes. Det tager cirka 1-9 timer at oplade afhængig af, hvilken lademulighed du har. Hvis du har adgang til en lynlader, tager det kun 30 minutter, før batteriet er opladet. Lader du derhjemme, tager det typisk 5-6 timer. Du bør ikke oplade din elbil til 100% hver gang, da det kan nedsætte batteriets levetid. Et godt lademønster er at oplade til 80%, og ikke aflade til mindre end 20%. En af de mindre gode ting ved elbiler er, at selv de bedste elbiler stadig ikke kan køre længere på en opladning end 200-500 km, hvor benzinbiler kan køre 600-800 km på en tankning.

Der er omkring 13.000 ladepunkter rundt omkring i Danmark, og ved et ladepunkt er der omkring 5-10 pladser til at lade. Elbiler er en del dyrere end en normal benzin- eller dieselbil, til trods for, det er politisk bestemt, at de har lavere

registreringsafgifter end fossilbiler. Prisen forventes dog at falde, når elbiler bliver mere udbredte.

Sådan oplader du

Når du oplader din elbil ved en offentlig stander, sætter du kablet i bilen og standeren og scanner din ladebrik på ladestanderen. Når du er færdig med at oplade din bil, skal du først låse din bil op, så tage kablet ud af bilen og til sidst ud af standeren. Når du træder på bremsen i en elbil, lades der automatisk op på batteriet. Der opstår magnetfelter i motoren, som derved bliver en slags generator, der sender strøm retur til batteriet. Den varme, som opstår i bremserne, bliver på den måde lagret som energi i batteriet. Det betyder, at du får strøm, f.eks. når du kører ned ad bakke eller bremser. Det er også en grund til ikke at lade bilen helt op, så du kan lade strøm på farten.

Hvis du bor i hus, kan du få installeret en ladeboks ved siden af dit hus, hvor du kan sætte din bil til at lade, på det tidspunkt af dagen eller natten hvor det er billigst.

Clever interview med Stephen Kastberg Haar og Mathias Stilling Ambus

Waldorf-Posten har spurgt Stephen Kastberg Haar og Mathias Stilling Ambus, ansatte ved Clever omkring ladestander og elbiler.

Når i gerne vil sætte en ny ladestander på f.eks. en tankstation eller et andet sted, så kan I vel ikke bare komme og sige, "nu vil vi gerne have en ladestander her?", skal I så betale et beløb for at I så kan have jeres ladestander der? Og strømmen skal jo også komme et sted fra, den kommer jo ikke bare ud af det blå.

- "Selvfølgelig er det ikke det samme som, hvis det bare var en tankstation for diesel eller benzinbiler, hvor det bare skal være en kæmpe tank med

benzin eller diesel. Nu skal man ligepræcis som du siger, have et sted hvor strømmen kommer fra, man skal også sikre, at man må bygge på stedet. Det er jo også et kæmpe arbejde at finde ud af hvor de her ladestanderne så skal stå, da det er virkelig mange regler omkring sådan noget. Men det der f.eks. sker, er at en af kommunerne, f.eks. Københavns kommune, laver et udbud, og siger vi vil gerne have 200 nye ladestander i vores kommune, og alle ladeudbydere kan så byde ind på pladserne, og så kan dem i kommunen beslutte, hvilket firma er bedst".

Er der andet bedre ved en elbil end at den kører på el?

- "Ja, det er der. Elbiler kan accelerere hurtigere, den går ikke så ofte i stykker. Der er færre komponenter i en elbil, i forhold til en benzin eller dieselbil, hvor der er super mange forskellige små dimser, hvor i en elbil er der et batteri og så nogle motore ved hjulene, hvilket er meget simple. Så uleder den mindre CO₂. De er også teknologisk meget længere fremme. Det er lidt som at sætte sig ind i en computer nogen gange, den kan nærmest køre selv", fortæller Stephen.

Kører i selv i elbil?

Stephen svarer, at han bor i København, og derfor faktisk slet ikke har en bil, men hvis han skal ud og køre længere væk, når han arbejder for Clever, låner han en elbil af dem. Mathias fortæller han har en benzin bil, men den næste skal nok være en elbil. Man kan jo ikke bare smide benzinbilen ud, da den også har udledt meget CO₂ at lave, siger Mathias.

Hvis man skulle forbedre noget med en elbil hvad skulle det være?

Mathias svarer: "Der sker jo rigtig meget hele tiden, f.eks. når man kører i en elbil, og man bremser, så lader batteriet faktisk op, og det jo ret smart. Så hvis

man bremser meget eller kører langsomt, så kan bilen jo lade sig selv op. Nogle elbiler har også solceller, dog er det ikke noget man ser så meget endnu, men jeg tror også, det er noget man kigger ind i, at de nærmest kan blive selvforsynene. Det ligger måske lidt langt ud i fremtiden, at de kan køre længere på opladningen. Bussen vi har nu kører måske 300-400 kilometer på en opladning. Men hvis den kunne køre 1000 kilometer, der kigger vi nok ikke så langt ud i fremtiden, batterier bliver mindre og man kan have mere strøm på dem".

Er det klimaneutralt at bygge en ladestander?

- "Klimaneutralt, det er det ikke, man kan sige det kommer jo lidt an på, hvordan man regner det, hvilken værdi skaber det. Den får måske nogen til at vælge en elbil frem for en benzin bil, så på den måde, kan det være en rigtig god investering for klimaet. Men det koster jo stadigvæk noget at bygge den i stål, elektronik og kabler så der er jo stadigvæk nogen ressourcer man bruger der, der også udleder CO₂. Men hvis du så ser på hvor mange bruger den over 10 år, det har jo virkelig bare fået mange bilister til at vælge elbilen over benzin bilen. Så bliver regnestykket jo ret godt efter 10 år. Men man kan ikke sige den er klimaneutral, det kan man ikke".

Har i kun ladestander i Danmark, eller har i dem også i andre lande?

- "Vi har kun ladestander i Danmark, men vi prøver at lave nogen aftaler med ladevirksomheder i andre lande, så hvis man skal på sommerferie næste år, så kan du gå ind i vores app og se, hvor der er ladestander derhenne."

Holdning til Klimaforandringer?

Bess, 34 år

Hvad er din holdning til klimaforandringer?

- Jeg mener at de sker, hvis det er det der er grundlæggende. og så synes jeg at jeg at vi skal gøre mere ved det. Jeg har lige været til demonstration, imod klimaforandringer og politikken der omhandler det.

Gør du noget aktivt i din hverdag for at forhindre klimaforandringer?

- Jeg ved ikke hvor meget jeg gør aktivt, men jeg gør ting præventivt i forhold til hvordan jeg lever. Jeg lever ikke med så meget forbrug, og så tænker jeg selvfølgelig over skrald.

Hvorfor tror du der nogen der er ligeglade med klimaforandringer?

- Jeg tror måske ikke der nogen der helt ligeglade, jeg tror bare man ikke kan se konsekvenserne for sig, tydeligt nok fordi det lidt abstrakt og aldrig er sket særligt voldsomt før. Jeg tror det tager noget tid for folk at vænne sig til chokket.

Bess sidder på en bænk ved Rådhuspladsen FOTO: ROSA MAJ LØNSTRUP

Holdning til klimaforandringer?

Jonas, 49 år

Hvad er din holdning til klimaforandringerne?

- Min holdning er at de er rimeligt placerende, de sker det er der ingen tvivl om længere.

Gør du noget aktivt i din hverdag for at forhindre klimaforandringerne?

- Personligt prøver jeg at gøre hvad jeg kan, jeg har en elbil, Jeg køber økologisk, jeg genbruger og jeg sælger på DBA. Jeg har dog også den holdning at den lille forskel jeg gør hvor stor effekt har det så på det hele. Selv om hele Danmark gjorde det, hvor stor en forskel gør det så, I forhold til fx Kina og Indien. Mange af de mål vi har sat os for, er ambitiøse og mulige at føre ud i livet.

Hvorfor tror du der er nogen der er ligeglade med klimaforandringerne?

- Jeg tror de er lidt kyniske i forhold til det jeg måske selv lige sagde før at "hvad er pointen" Kan vi gøre en forskel når nu at vi har nogle meget, meget store lande og kontinenter som først nu begynder at få iPhones de vil have alt det vi har haft de sidste 30-40 år så de vil skide hul i klimaet lige nu det vigtige for dem at få sig en iPhone, eller hvad det må være så jeg tror det er der at der er nogle der stiller sig spørgende over for." gør det en forskel?" jeg tror det er derfor folk er ligeglade.

Jonas på en bænk ved en metrostation i København FOTO: ROSA MAJ LØNSTRUP

Holdning til klimaforandringer?

THOMAS, 57 år

Hvad er din holdning til klimaforandringerne?

-Jeg synes det er forfærdeligt, det er nok det værste vi har gjort.

Gør du noget aktivt i din hverdag for at forhindre klimaforandringerne?

-Jeg prøver at cykle så meget jeg kan, i stedet for at bruge bil, bus og tog.

Hvorfor tror du der er nogen der er ligeglade med klimaforandringer?

-Fordi de ikke kan undvære deres elektroniske hjælpe midler og deres normale hverdag. De er for vant til at leve godt

Thomas siddende på en bænk ved Rådhuspladsen i København FOTO: ROSA MAJ LØNSTRUP

Holdning til klimaforandringer?

KAREN, 39 år

Hvad er din holdning til klimaforandringerne?

-Min holdning er at det er noget skidt noget, det er da ikke godt, det er noget vi skal gøre noget ved.

Gør du noget aktivt i din hverdag for at forhindre klimaforandringer?

-Ja altså nu har jeg en lille datter, så vi køber alt brugt eller før det fra venner i stedet for at købe nyt. Og så tænker jeg selvfølgelig over at affaldssortere, men prøver at lade være med at købe ting med emballage, og lade være med at købe nyt og prøve at genanvende.

Hvorfor tror du, der nogen der er ligeglade med klimaforandringer?

-Jeg tror noget af det handler om at der er nogen som har en idé om at mange af de her ting noget som ikke er rigtigt at de tror det er noget politisk og så tror jeg at det er derfor de vælger og ikke ville ændre deres liv og så tror jeg også at for mange mennesker så kræver det jo at vi ændrer vores liv meget og det er der nogen der ikke har lyst til, så derfor er det nemmere at sige at det ikke er deres ansvar og det ikke er noget der sker, for ligesom ikke at få dårlig samvittighed.

Karen står på Rådhuspladsen. FOTO: ROSA MAJ LØNSTRUP

Odderne krydser vejen for at komme til en å Foto: Anton Munck-Bisgaard

Hjælp odderne

■ Odderen er en truet dyreart i Danmark. I 1967 blev den fredet på grund af jagt, men i 1980 blev den atter vurderet truet.

FREJOVE HOFFMANN, DINES, ANTON MUNCK BISGAARD, IBEN HULD JAKOBSEN, FIONA BARRIE NIELSEN

Odderen - det legesyge dyr

Oddere er meget legesyge og kan godt lide at lege med ting. Du har nok set oddere, der svømmer på ryggen i vandet, men den type oddere har vi desværre ikke i Danmark. I Danmark har vi europæiske oddere. Der er 400 oddere tilbage i Danmark. Der lever oddere i næsten hele Danmark, men der er ikke nogle på Bornholm.

Oddere får 2 til 3 unger. De kan yngle hele året, oddere fødes lysegrå og blinde og åbner først øjnene, når de er 30 dage. Efter et år forlader de deres mor. Moren kan først yngle igen efter 2 år. Oddere kan blive meget store. Hannen bliver 90-130 cm (halen er cirka 1/3), og hunnen bliver 85-110 (halen er cirka 1/3).

Interview: Thomas Neumann

Vi kontaktede Danmarks Naturfredningsforening for at få mere at vide om odderen og Thomas Neumann ville gerne fortælle os mere om odderen.

Thomas Neumann kæmper og arbejder for at bevare naturen og truede dyrearter i Danmark.

Hvornår tror man, at oddere uddør i Danmark?

- Jeg tror ikke, at odderen

uddør. Alle arbejder for, at vi kan få odderen tilbage, man skal arbejde for, at den kan blive her. Der er mange trusler, den bliver kørt ned på veje, når den krydser eller sidder fast i et fiskenet, men jeg tror, der kommer flere og flere oddere. Vi skal hjælpe odderne, for vi mennesker fylder jo meget også i naturen, så vi skal passe på naturen på en måde, som vi ikke har gjort før. Så jeg tror ikke, at det vil komme til at ske, at odderen uddør.

Hvad skal man gøre for at hjælpe dem?

- I Danmark, sådan er det jo, har vi meget, meget lidt natur og dårligt landbrug. Oddere lever jo i åer og søer, det kræver jo mange rene åer og søer, og det får vi ved at have mindre landbrug. Det landbrug, vi har, sviner mindre, for, når de hælder gylle ud på markerne, så ender det jo i søer, og så dør fiskene, så der er ikke mange fisk og mad til odderen. En af de store trusler, som jeg sagde før, det var jo, at de sidder fast i fiskenet. En af de andre trusler er trafikken. Jeg har faktisk en udstoppet odder herhjemme, som blev kørt ned af trafikken, så når de skal krydse en vej for at komme videre hen til vandløbet, eller noget, så kan de jo blive kørt ned. Derfor skal man lave passagerer, så nogle oddere passerer under vejene, og mere natur og hjælpe med, at den ikke bliver kørt ned. Det er nogle gode ting, man kan gøre.

”

Når naturen klarer sig godt, så klarer vi os også bedre, så oddere skal bare være her. Den skal være en del af vores naturlige natur.

Hvorfor er det vigtigt at have oddere i Danmark?

- Odderen er jo bare et dyr som alle andre dyr og har også ret til at være her, for den har jo altid været her, men jeg er ikke helt klar over, om den gør noget ekstra godt for naturen, som fx bævere, der går ind og laver dæmninger, som modvirker oversvømmelse. Odderen er jo ligesom ræven og alle mulige andre dyr. De er jo store rovdyr, som har deres plads og man smiler på læben bare man tænker på dem, så de har en værdi i sig selv. De har ikke en værdi, der kan hjælpe os eller noget, men de skal også være der og det koster jo ikke menneskeliv eller noget som helst, de er her jo og har ret til at være i naturen ligesom haren, ræven, muldvarpen, fugle, insekterne og orme. Jo flere forskellige dyr og planter, jo mere robust natur har vi. Så klarer naturen sig bedre, og når naturen klarer sig godt, så klarer vi os også bedre, så oddere skal bare være her. Den skal være en del af vores naturlige natur.

Hvorfor uddør odderen?

- Den er ikke ved at

uddø, og vi er ved at genetablere den, men den var jo ved at uddø, netop fordi der var færre vandhuller og færre åer og søer den kan være i, og fordi der var mere trafik og mennesker på alle vejene. Den er ikke ved at uddø, men der er ikke så mange af dem, så vi skal passe på dem, der er meget få oddere i Danmark.

Og vidste I, at odderen er det pattedyr med flest hår pr. kvadratcentimeter af alle pattedyr i Danmark, fordi den har ingen spæk, så den er en super sej fætter.

ODDEREN I DANMARK

Odderen bliver 10-20 år gammel. Odderen spiser masser af fisk, men de kan også finde på at spise frøer, fugle og små insekter. Odders tænder er tre gange så stærke som menneskets og har et så voldsomt bid at den kan brække knogler. Hannen vejer 6-12 kilo og hunnen 5-8 kilo. Odderens næsebor, øjne og øre sidder højt oppe på hovedet, så den både kan ånde, se og høre, når den svømmer i vandoverfladen. Odderen er tilpasset til livet i vandet, den har en glat pels, der gør det nemmere at svømme hurtigt. Hannen bliver 90-130 cm lang (hale er ca. 1/3 af dette) og hunnen 85-110 cm lang (hale er ca. 1/3 af dette). Der er cirka 1000 i Danmark. Den er i Europa og Asien. Odderen er Danmarks største rovpattedyr. Odderen er blevet fredet for jagt. Odderen har svømmehud mellem fødderne. De bliver kønsmodne efter 2 år.

Blomsterhegn på industrifyldte Amager Foto: Fiona Barrie Nielsen, Iben Huld Jakobsen, Rosa Maj Lønstrup

Biodiversitet og blomsterhegn

■ Vilde blomster, der vokser op ad alle de grimme hegn ingen kan lide. I stedet for utilfredse danskere får vi istedet glade bier og sommerfugle og et mindre fourenet samfund. Forstil dig at gå rundt i et grønnere Danmark, det kan man ikke sige nej til.

ROSA MAJ LØNSTRUP, FIONA BARRIE NIELSEN, ALVILDA VEJE OG IBEN HULD JAKOBSEN

IDE

Vores ide er, at vi vil plante blomster og planter rundt omkring på Amager, så der kommer mere biodiversitet og mere liv i form af bier, sommerfugle og andre insekter. Der er mange store

græsplæner, hegn og andre steder med muligheder for, at der kunne vokse planter som samtidig er gode for planeten, ydermere kan give lidt farve til byen. Verden er i en klimakrise, hvor selv en lille blomst eller plante kan gøre en forskel, og det er derfor vi har tænkt, at vi vil have mere liv i gaderne, haverne og andre steder. Desuden er det jo ikke fordi, at hegne er særlig pæne, så hvorfor ikke bare købe nogen frø og komme i gang med at plante.

-RESSOURCER

Vilde blomsterfrø, bambus pinde.

”

Lad naturen vokse vildt, så får vi en grønnere klode

-KONTAKTER

Evt. Kontakt kommunen så det bliver lovligt at gøre rundt omkring på Amager mere specifikt Femøen.

- Kontakte nogle gartnere, fordi vi ikke kan gøre der hele selv på alle hegn i området.

Dette er en liste med blomster som vi vil bruge for at øge biodiversitet i vores lokalområdet:

Julerose, Kodriver,

Ærteblomst, Blåklokke, Kæmpe jernurt, Kornblomst, Vortemælk, Solsikke, Stokroser, Løvemund, Skt. Hans-urt, Torskemund, Kattehale, Stenurt og Lavendel.

10 gode tidlige nektar- og pollenplanter:

Krokus, der er flere slags med et lidt forskudt blomstringstidspunkt. Så sæt gerne flere forskellige slags.

Løgekarse, som også er også god værtsplante for larver af aurora- og kålsommerfuglene.

Vorterod er en lille fin gul plante, som visner væk hen på sommeren.

Anemone, som findes i

både hvid, gul og blå.

Erantis.

Døvnælde

Skilla - både sibirisk og de lidt senere spansk skilla og italiensk skilla.

Påskeliljer, sæt gerne mange forskellige, men helst enkeltblomstrende.

Pinseliljer, som kommer lidt senere end påskeliljerne.

Mælkebøtter er desuden sprængfyldt med pollen og nektar Insektvenlige planter.

BIER OG SOMMERFUGLE

Sommerfugle og bier hører begge under gruppen bestøver, som sørger for at planter formerer sig giver udbytte, i form af frugt, bær og nødder. Både bier og sommerfugle har brug for pollen, derfor er det vigtigt, at der vokser vilde blomster rundt omkring.